

Statsvetenskapliga förbundet

Förbundsredaktör: Magnus Erlandsson

Förbundsredaktören har ordet

Än behöver inte den svenska statsvetaren som söker medel redogöra för vilken effekt hans forskning haft eller kan få på policy och ekonomisk tillväxt. Inte heller fördelas medel till forskare, universitet och högskolor utifrån sådana kriterier (bortsett från i de ”prioriterade forskningsområden” där policyrelevans och tillväxt ibland lyfts fram).

Inte ännu i Sverige. Men i Storbritannien!

Delar av denna krönika bygger på teman diskuterade på en och samma blogg, publicerad av London School of Economics and Political Science (LSE), och kallad ”Impact of social sciences. Maximizing the impact of academic research”¹ (en blogg som ibland twittrats om av svenska statsvetare).

MEDEL EFTER KVALITET OCH EFFEKT

Den brittiska strävan efter att maximera forskningens effekter är inte ny. I Storbritannien har det redan sedan slutet av 1980-talet hetat att akademien ska leverera forskning i ett relativt högt tempo till nytta för offentlig och privat sektor, och mer eller mindre direkt har brittiska regeringar villkorat medelstilldelning med beställningar av den forskning som ska bedrivas.

Men under senare år har detta inskräpts, i det att en betydande del av statliga medel på universitets- och institutionsnivå nu också fördelas utifrån forskningens kvantitet, kvalitet – och effekter.

I centrum för denna process står Research Assessment Exercise (RAE)² – den översyn och utvärdering som äger rum vart sjätte år och i vilken kvaliteten på den samlade akademiska

produktionen från samtliga brittiska universitet granskas (för att alltså i sin tur ligga till grund för hur resurserna fördelas). År 2008, då den senaste utvärderingen ägde rum, levererade 52 409 brittiska akademiker sammanlagt cirka 200 000 böcker, monografier, artiklar som alla betygsattes på en femgradig skala av 67 olika granskningspaneler, med upp till 20 specialister i varje panel.³ (Högskoleverkets utvärdering av högre utbildning i Sverige blir i jämförelse lite futtig.)

MAKTFÖRSKJUTNING OCH EKONOMI

Det finns åtminstone några möjliga problematiska konsekvenser av produktivitetskraven (och som vi i tidigare förbundssidor resonerat lite kring, men då i svensk kontext).⁴ En är att makt kan ha förskjutits från forskare till chefer och managers, som av ekonomiska skäl pressar anställda forskare att leverera. En annan att forskare kanske uppmanas att leverera just sådana forskningsalster som inte tar lång tid att producera, som är konformistiska nog att passa in i tidskrifters ofta fasta ramar, och som kan tänkas, bland annat i termer av ”effekter”, ge utslag i de finansiellt betydelsefulla utvärderingarna.

Så här säger en ung engelsk historiker om de senaste årens bibliometriska revolution:

The bureaucratization of scholarship in the humanities is simply spirit-crushing. I may prepare an article on extremism, my research area, for publication in a learned journal, and my RAE line manager focuses immediately on the influence of the journal, the number of citations of my text, the amount of pages written, or the journal's

1 <http://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/>

2 Inför 2014 kallas processen istället Research Excellence Framework (RAF)

3 Head, Simon (2010), *The Grim Threat to British Universities*, i *New York Review of Books*, January 2011. (<http://www.nybooks.com/articles/archives/2011/jan/13/grim-threat-british-universities>).

4 Se ”Förbundsredaktören har ordet” i *Statsvetenskaplig tidskrift* nr 1/2011 samt nr 3/2011.

publisher. Interference by these academic managers is pervasive and creeping. Whether my article is any good, or advances scholarship in the field, are quickly becoming secondary issues. All this may add to academic 'productivity' but is it worth selling our collective soul for? ⁵

James Ladyman, professor i filosofi på universitetet i Bristol, menar att universiteten – och särskilt den nya kategorin "impact managers" på universitet och institutioner – skapat – en incitamentsstruktur och en miljö där de som bedriver forskning på mindre uppmärksammade fält känner det som om deras arbete inte värderas alls". ⁶

FOKUS PÅ EFFEKTER FÅR EFFEKTER

Om effekterna vägs in i bedömningen, betyder det att forskare nu kommer att flockas kring de fält där samhällsnyttan förväntas vara störst, att de även de "bästa" lyfts in på det "löpande bandet" och därmed inte får vika sitt liv åt att söka svaren på de stora samhällsfrågorna, eller att de projekt som inte på förhand kan garantera effekter eller betydelsefulla resultat, därför inte blir av? ⁷

Och om så vore, skulle det vara något att beklaga?

Konstruktörerna bakom och förespråkarna för en mer effektfokuserad värdering av samhällsvetenskaplig forskning, menar att syftet inte är att ändra forskarnas intressen eller beteenden, utan att få en bättre och samlad bild av det fulla värdet av allt det som forskarna redan gör, en bild som sedan kan användas i dialogen med de politiker som tar beslut om omfattningen och fördelningen av forskningsmedel.

We need a broader set of justifications for what we do, some of which has to be based on the contribution research makes to society. ⁸

BLOGG MED ÄRENDE

Produktivitet och kvalitet är en sak (om än inte alldeles enkelt att mäta). Effekter på politik och tillväxt en annan (och minst lika svåra att mäta).

Här är LSE-bloggens motto: "to demonstrate how academic research in the social sciences achieves public policy impacts, contributes to economic prosperity and informs public understanding of policy issues and economic and social changes". ⁹

Det sista ledet, om medborgares förståelse, låter som en fin devis även för svenska statsvetare, medan de förra är något mer kontroversiella, särskilt om de skulle formuleras som tydliga krav eller förväntningar på den forskning vi producerar och ligga till grund för nästa projektanslag.

Men låt säga att det är effekter på samhälle och näringsliv som är forskningens huvudsyfte, hur når man dem bäst? Ja, inte ens LSE lyckas i sina råd att skriva ut enkla recept för hur man fångar och delar den externa nyttan av sin forskning.

LSE-bloggen är fönstret utåt för ett projekt med det huvudsakliga målet att utveckla metoder för att mäta och värdera den samhällsvetenskapliga forskningens effekter på det omgivande samhället. Man har tagit fram en handbok – på knappt 300(!) sidor – i konsten att få (framförallt) externt genomslag för samhällsvetenskaplig forskning. ¹⁰

5 Head, Simon (2010), *The Grim Threat to British Universities*, i *New York Review of Books*, January 2011. (<http://www.nybooks.com/articles/archives/2011/jan/13/grim-threat-british-universities>).

6 Jump, Paul (2012), *Overreacting' managers take impact too far, debate hears*, i *The Times Higher Education* 26 april 2012, min översättning (<http://www.timeshighereducation.co.uk/story.asp?storycode=419727>)

7 Ibid.

8 Ibid. (Uttalande av David Sweeney, chef för avdelningen för forskning, innovation och kompetens vid Higher Education Funding Council for England.)

9 <http://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/about-the-project/>, per den 1 juni 2012.

10 LSE Public Policy Group (2010), *Handbook on Maximizing the Impacts of Your Research*. (http://www2.lse.ac.uk/government/research/resgroups/LSEPublicPolicy/Docs/LSE_Impact_Handbook_April_2011.pdf).

FRÅN BÄSTA TITELN TILL SAMHÄLLSRELEVANS

Ämnena på bloggen – ofta relaterade till den ovan nämnda handboken – skiftar, men kretsar överlag, liksom handboken, mer kring frågor om interdisciplinärt och medialt genomslag av forskning än kring möjliga konkreta effekter på samhällspolicy och tillväxt. En illustration, kanske, på att de ”samhällsrelevanta samhällsforskarna” fortfarande är få, och att de som vill nå dit måste kunna kombinera en specialiserad, disciplinär karriär med rollen som säljare, uppvaktare, påtryckare.

En bloggpost handlar om hur man finner den bästa titeln på sin artikel för att öka chanserna till citering. En annan om att e-publicering ökar spridningen av forskningsresultat. En bloggare diskuterar om en effekt på samhället också kan vara att hindra något från att hända. Här är ytterligare några exempel på teman, från bloggans förstasida, i början av juni 2012 (och just säljande titlar verkar vara en brittisk specialitet):

- * The road to academic success is paved with stylish academic writing
- * The data confirms: If you want to stay in science and see your children grow up don't have children before you have tenure
- * Podcasts are a natural fit for communication of academic ideas
- * We should aim for open refereeing of academic articles in the information age
- * Public engagement requires little more than embracing that of which most academics are afraid – looking like an idiot
- * The verdict: is blogging or tweeting about research papers worth it?
- * More 'hybrid' academic and policy researchers are needed to increase effective communication between the political and academic spheres
- * How relevant is UK political science?" (en diskussion med följande ingress, och som ringer lite av svensk statsvetenskaps bristande samhällsrelevans: "the professionalisation of the study of politics have detached the subject from the practice of

politics and public life, creating a profession that is more interested in talking to each other than to the outside world.¹¹

RESULTATEN ELLER EXPERTISEN?

Låt för oss enkelhetens skull säga att det är politikerna som finansierar forskningen. Vad vill de ha i utbyte? Goda råd, kanske? Men är goda råd sådana som faller ut av en fallstudie, artikel, ett bokkapitel eller seminarium?

– Nej, menar Jane Tinkler, manager på LSE Public Policy Group.¹² Politiker går inte till tidskrifterna, läser inte monografierna eller antologierna i jakt på idéer och lösningar på konkreta samhällsproblem. De tror inte att lösningarna finns där – och de skulle ändå inte ha tid att leta efter dem. De lyssnar bara till de forskare som bjudits in till utredningar, kommittéer, expertpaneler och hearings. Men på dessa stolar hamnar inte alltid den mest internationellt citerade, eller en snabbt stigande stjärna på forskarhimlen. Och frågorna till forskaren kanske inte alls har med forskningsfronten att göra.

When those in power seek academics out, they usually want *the result of experience and expertise built up over an academic's career* (...) these 'academic service' roles can sometimes not be directly related to the academics core research: instead it may be that the academic's expertise provides a fresh perspective or match well with others on the panel.¹³

- 11 <http://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/>, per den 1 juni 2012.
- 12 Tinkler, Jane (2012), *The REF doesn't capture what government wants from academics or how academic impact on policymaking takes place*, publicerad på bloggen Impact of Social Sciences den 27 mars 2012 (<http://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2012/03/27/ref-doesnt-capture-impact-policymaking/#more-6226>)
- 13 Tinkler, Jane (2012), *The REF doesn't capture what government wants from academics or how academic impact on policymaking takes place*, publicerad på bloggen Impact of Social Sciences den 27 mars 2012, min kursivering (<http://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2012/03/27/ref-doesnt-capture-impact-policymaking/#more-6226>)

MÄTER MAN DET MAN VILL MÄTA?

Kan brittiska forskares besök i egenskap av experter i paneler och policyprocesser räknas till effekter på policy (och därmed ge viktiga poäng i jakten på finansiering)? Jo – men bara under särskilda villkor! Så här står det i en passus i de 100-sidiga riktlinjerna för de granskningspaneler som under 2014 på nytt ska utvärdera den samlade akademiska aktiviteten i Storbritannien (riktlinjerna ska läsas av alla er som vill ha ett både underhållande och skrämmande exempel på ”managementbyråkrati”¹⁴ driven till sin spets – och kanske kan läsningen stimulera någon att redan nu försöka förebygga att ett liknande system implementeras i Sverige).

Acting as an adviser to a public body, for example, does not of itself represent impact. However, providing advice based on research findings from the submitted unit, which has influenced a policy, strategy or public debate would constitute impact if there is evidence that the advice has had some effect or influence.¹⁵

Det här betyder alltså att forskare måste ha turen eller skickligheten att anpassa sina nu pågående projekt eller ansökningar till plötsliga, förväntade eller framtida möjliga policybehov. Och turen, som det nog måste handla om här, att politiker faktiskt frågar efter ens reflektioner och att de idéer man presenterar får tillräckligt genomslag i policyprocessen för att mätinstrumenten ska reagera. Granskarna kräver ju ”evidence that the advice has had some effect or influence”. (Forskaren Alexander Lukas råkar säga de avgörande orden när han möter en ”policy maker” i Konsumkön, medan Kalle Anka når ett genombrott i sin forskning strax före det att en ny politisk majoritet förklarar sitt ointresse för det studerade policyområdet.)

14 Hall, Patrik (2012), *Managementbyråkrati: organisationspolitisk makt i svensk offentlig förvaltning*, Stockholm: Liber.

15 REF 2014 (2012), *Panel Criteria and working methods*, Research Excellence Framework, sid 71 (http://www.ref.ac.uk/media/ref/content/pub/panelcriteriaandworkingmethods/01_12.pdf)

ETT GOTT RÅD SÄLLAN ENKELT

Att kritiskt granska makten, vilka skepnader den än antar, kan säkert ge effekter på både policy och tillväxt, men det tycks inte vara sådana effekter som politikerna vill finansiera.¹⁶ Och frågan är om politiker verkligen söker akademikernas ”goda råd”. Politiker vet ju att många av oss har svårt att formulera en rak, tydlig lösning på komplexa problem. Och om vi någon skulle, förbehåller vi oss rätten att när som helst ompröva detta recept.

We academics (...) have the reputation of ‘sitting on the fence’ and not making conclusive judgements which is seen at best as unhelpful and at worst as obstructive. But it is exactly this rigour, comprehensiveness and quality that are the values of academic work. (...) Working with and creating research findings is a dynamic and iterative process that sometimes involves rethinking what we thought we knew. This is not a comfortable position for policymakers to be in.¹⁷

Magnus Erlandsson är förbundsredaktör.
E-post: Magnus.Erlandsson@mah.se

16 Se ”Förbundsredaktören har ordet” i Statsvetenskaplig tidskrift nr 1/2011.

17 REF 2014 (2012), *Panel Criteria and working methods*, Research Excellence Framework, sid 71. (http://www.ref.ac.uk/media/ref/content/pub/panelcriteriaandworkingmethods/01_12.pdf)